

**План роботи
Школи вартового лідера у 2020 - 2021 році**

I. Заняття “Знайомство”.

1. Вправи “Привіт, друже”, “Репортер”.
2. Мозковий штурм “Що таке лідерство?”.
3. Підсумки заняття. Вправа “Приємні слова”. (Січень)

II. Заняття.

1. Визначення очікувань учасників групи.
2. Інформаційне повідомлення “Молодіжне лідерство”.
3. Вправа “Сюжетні малюнки”. (Березень)

III. Заняття.

1. Вправа “Пантоміма лідерства”.
2. Вправа “Емблема лідерства”.
3. Робота зі словником вартового лідера. (Травень)

IV. Заняття.

1. Гра-розминка “Оплески”.
2. Вправа “Словесний портрет лідера”.
3. Вправа “Якості лідера”.
4. Вправа “Кодекс лідера в малюнках”.
5. Вправа “Я пишаюсь”.
6. Підсумки заняття. Вправа “Спогади”. (Вересень)

V. Заняття.

1. Гра-розминка “Хто я?”.
2. Вправа “Вартівський ланцюжок”.
3. Складання схеми “Загальна характеристика лідера”.
4. Програма “Вартівські збори”. (Жовтень)

VI. Заняття.

1. Вправа “Якості, притаманні лідеру”.
2. Вправа “Кодекс лідера”.
3. Правила вартового лідера з організації роботи.
4. Підсумки заняття (Листопад)

Зміст занять

I заняття

1. “Знайомство”

Мета: допомогти учасникам налаштуватися на довірливий стиль спілкування та включитися в продуктивну роботу групи.

Хід вправи: привітання відбувається в колі. Учасникам пропонується по черзі привітатися з кожним членом групи. При цьому обов’язково підкреслюється індивідуальність партнера, перелічуються його характерні риси.

До уваги керівника заняття: слід звернути увагу на те, які слова використовує кожний учасник, вітаючи іншого. Тренер за потреби сам демонструє найпродуктивніші засоби входження в контакт-привітання.

2. Повторення правил роботи групи

(5хв.)

Мета: сприяти створенню доброзичливого, комфортного клімату в групі.

Хід вправи: учасники сідають у коло для спілкування. Ведучий звертає увагу учасників на плакат “Правила роботи групи”. Звертаючись до плаката, підкреслюємо, що правила сприяли створенню безпечної, комфортної атмосфери в групі впродовж тренінгових занять попередніх модулів.

Висловлює впевненість, що учасники будуть дотримуватись правил і під час сьогоденного заняття. Запитує в групи, чи немає додаткових правил, і записує їх, якщо вони відповідають ненасильницькій, дружній атмосфері.

До уваги керівника: при повторенні правил, дуже важливо, щоб всі погодилися з кожним їх пунктом. Це дозволить далі посилатися на правила, як на “закон поведінки” під час заняття.

3. Вправа “Репортер”

(10 хв.)

Мета: сприяти створенню доброзичливого клімату в групі; формуванню установки на самоосмислення.

Хід вправи: один із учасників бере інтерв'ю в інших членів групи, пропонуючи кожному сказати кілька слів про себе для телепередачі “Молодіжне лідерство” за формулою “Я – людина, яка...”. По закінченні відбувається обговорення почутого та того, що кожен із членів групи відчув.

4. Мозковий штурм “Що таке лідерство?”

(25 хв.)

Мета: надати можливість учасникам сформулювати поняття “лідерство”; показати багатоаспектність поняття “лідерство”.

Хід проведення: ведучий розподіляє учасників на чотири мікрогрупи за допомогою кольорової методики. Кожна мікрогрупа має дати своє визначення поняття “лідерство”. Визначення має бути коротким і глибоким.

Після обговорення представник від кожної мікрогрупи знайомить з визначенням всіх учасників. Визначення записують на фліп-чаті. Після того, як групи презентували свої формулювання, ведучий вивішує плакат з визначенням поняття “лідерство”, підготовлений раніше. Учасники мають змогу порівняти, ознайомитися з іншими визначеннями і висловити своє ставлення до них.

Питання для обговорення:

Що відрізняє кожне визначення?

Яке визначення є найбільш повним?

Чи можна дати одне визначення поняття “лідерство”?

Чи є тема лідерства актуальною для вас; якщо так, то чому?

До уваги керівника: в процесі обговорення слід звернути увагу учасників на те, що поняття “лідерство” краще усвідомити, якщо розглядати його як набір функцій, а не характерних якостей особистості; лідерство складається з навичок, яких можна навчитися і з допомогою яких координуються зусилля окремих осіб для досягнення спільної мети.

5. Підсумки заняття

Вправа “Приємні слова”

Обговорюються всі набуті навички та важливість отриманої інформації для подальшої роботи. Слід повернутися до очікувань. Спільно проаналізувати, наскільки вони виконані. Потім усі встають. Кожний учасник говорить своєму сусіду (спочатку зліва, потім справа) по два компліменти. Далі всі прощаються невербально.

II заняття

1. Визначення очікувань учасників групи

(10 хв.)

Мета: визначити очікування учасників щодо тренінгового заняття.

Хід вправи: ведучий просить кожного учасника згадати людину, яка зацікавлена в тому, щоб він брав участь у тренінговому занятті і чекає від вас певних змін. Уявіть собі, що ця людина говорить вам про те, чого ви повинні навчитися. Сформулюйте для себе його побажання і запишіть їх на аркуш паперу.

Питання для обговорення:

Який діапазон очікувань у нашій групі?

Якою мірою очікування відповідають темі тренінгового заняття?

До уваги керівника: відповіді учасників потім прикріплюються на плакат “Наші очікування”. Ведучий повинен звертатись до очікувань у ході заняття, робити коментарі щодо виконання очікувань учасників.

2. Інформаційне повідомлення “Молодіжне лідерство”(10 хв.)

Хід повідомлення: Інформаційне повідомлення тренер розпочинає з того, що знайомить учасників з поняттями “лідерство”, “лідер”. При цьому він звертає увагу учасників на особливості проявів молодіжного лідерства. Він залучає підлітків до розмови, ставлячи запитання типу:

- Що таке лідерство?
- Сфери прояву лідерства у навчально-виховному закладі?

До уваги керівника: цей етап доцільно провести у формі міні-лекції з елементами дискусії, в процесі якої тренер деталізує відповіді учасників щодо принципів розвитку лідерства, теорії лідерства. На цьому етапі обговорюються відповіді на питання.

3. Вправа “Сюжетні малюнки”

(25 хв.)

Мета: поглибити знання учасників про лідерство.

Хід вправи: група ділиться на пари, кожна з яких отримує сюжетні малюнки стосовно лідерства, обговорює функції лідерства, відображені на малюнку. Після обговорення в парах проходить обговорення у великому колі. Далі за допомогою великого аркуша паперу та кольорових фломастерів учасники малюють емблему лідерства, використовуючи сюжетні малюнки.

До уваги тренера: згодом емблема лідерства може використовуватись групою для реклами, плакатів тощо.

III заняття

1. Вправа “Пантоміма лідерства” (20 хв.)

Мета: сприяти поглибленню змісту поняття “лідерство”.

Хід вправи: ведучий ділить учасників на три мікрогрупи за допомогою розрізаних малюнків (“пазлів”). Кожна група отримує два сюжетних

малюнки з теми лідерства. Мікро група має показати сюжетні малюнки у вигляді пантоміми таким чином, щоб інші учасники зрозуміли, про які функції лідерства йде мова.

Питання для обговорення:

Яка пантоміма не викликала труднощів під час розгадування?

З якими труднощами зіткнулись учасники в процесі створення пантоміми?
2.Вправа “Емблема лідерства”

(25 хв.)

Мета: Сприяти поглибленню змісту поняття “лідерство”, розвитку фантазії.

Хід вправи: ведучий розповідає, що на попередньому етапі учасники виробили власні визначення лідерства. Ведучий зазначає, що обговорення проходило на інтелектуальному й абстрактному рівнях. Наступна вправа дозволить розглянути поняття лідерства з іншого боку – учасникам потрібно створити емблему лідерства.

Кожен самостійно малює таку емблему, яка могла б друкуватися на програмах, прапорах дитячо-громадських організацій, ділових паперах лідерів. По завершенні роботи учасники розглядають малюнки одне одного. Після ознайомлення з результатами творчості інших учасники розділяються на підгрупи на основі спільних ідей малюнків. Кожна група має пояснити, що є спільного в їхніх малюнках і сформулювати девіз, який би відповідав суті їхньої емблеми. Потім проводиться презентація емблем кожної групи.

3.Робота зі словником вартового лідера

Лідер — людина, здатна повести за собою, пробудити інтерес до справи. Часто плутають слова-поняття "лідер", "керівник", "організатор".

Організатор – той, хто управляє конкретною діяльністю, вирішує як робити, об'єднує людей для спільної справи. Звичайно офіційно призначеного (або обраного) лідера - організатора називають керівником або формальним лідером.

Активність – готовність до діяльності і енергійна діяльність, спрямована на зміну, перетворення чого-небудь.

Взаємовідносини – відносини між людьми в процесі спілкування і діяльності. Розрізняють особисті (побудовані на почуттях - від симпатії до антипатії) і ділові (партнерські, побудовані на ділових контактах) взаємовідносини.

Імідж – своєрідна звична "роль", у якій оточуючи сприймають людину.

Ініціатива – починання, прояв підприємливості, прагнення й вміння діяти самостійно.

Колектив – вищий рівень розвитку групи, коли в неї є загальна мета діяльності, єдність, порозуміння, прагнення допомагати іншим.

Комунікація /"роблю загальним"/, "зв'язую" – процес передачі інформації від відправника до одержувача.

Компроміс – угода між різноманітними думками, поглядами, досягнута шляхом взаємних поступок для користі справи.

Конфлікт – сутичка протилежних думок, цілей, інтересів, бажань.

Мотивація – усвідомлена або не усвідомлена причина дій людини (потяг, потреба).

Спілкування – установлення контактів на основі спільної діяльності (обмін інформацією, виробітку взаємодії, сприйняття і розуміння іншої людини).

Престиж – авторитет, вплив, повага, визнання гідностей людини (організації).

Репутація – сформована думка про людину (організацію), її переваги та недоліки.

Рішення – прийняття відповідальності за діяльність у невизначеній ситуації (визначення засобу дії, коли є декілька шляхів досягнення мети).

Отже, лідер - людина, здатна повести за собою, пробудити інтерес до справи. Він прагне "викластись" для досягнення загальної мети, активно впливає на навколишніх, найбільше повно розуміє інтереси більшості. Саме з ним хочеться порадитись у важкі хвилини, поділитися радістю, він здатний зрозуміти, поспівчувати, завжди готовий прийти на допомогу, від нього багато в чому залежить настрій, він спроможний "завести" оточуючих.

Розрізняють лідерів-творців й лідерів-руйнівників.

Лідер - творець діє в інтересах справи, в інтересах організації і всіх її членів, яких він веде за собою (по великому рахунку - в інтересах усіх людей).

Лідер - руйнівник діє у своїх власних інтересах, для нього на першому плані не справа, не люди, а власне егоїстичне бажання показати себе,

використовуючи для цього справу і навколишніх (найчастіше на шкоду і справі, і людям).

У дитячому об'єднанні, організації зустрічаються лідери, ролі яких різноманітні: лідери - організатори (ділові лідери), лідери - генератори емоційного настрою (емоційні лідери), лідери – ініціатори, ерудити, умільці.

Для впливу на колектив поряд з умінням сприймати особисті відношення велике значення має уміння визначати статус однолітків. У цьому краще усіх орієнтуються абсолютні лідери, на другому місці йдуть ділові лідери. Від емоційних лідерів у більшому ступені залежить психологічний клімат у колективі, самопочуття однолітків, а також прийняті моральні цінності.

IV заняття

1.Гра - розминка “Оплески” (5 хв.)

Мета: сприяти усвідомленню учасниками себе як лідерів.

Хід гри: учасники сідають у коло. Ведучий пропонує встати тих, хто володіє певними лідерськими вміннями або якостями (наприклад: встаньте всі ті, хто вміє організувати творчі справи для однолітків). Решта учасників аплодують тим, хто встав.

Питання для обговорення:

Які почуття виникли в учасників під час гри?

Чи легко було визначити лідерські уміння або якості?

2.Вправа “Словесний портрет лідера” (15 хв.)

Мета: сприяти поглибленню самопізнання, розвитку невербальної комунікації.

Хід вправи: учасники розподіляються на дві групи. Обом групам дається завдання написати словесний портрет кожного члена іншої групи. Портрет має відображати організаторські здібності лідерів. Портрет створюється після обговорення в групі і досягнення спільної думки. Далі портрети першої групи розкладаються на столі і кожний член другої групи, який був описаний, має знайти свій портрет. Потім члени першої групи намагаються впізнати себе у портретах, описаних членами іншої групи.

Питання для обговорення:

Які почуття виникали у вас під час написання словесного портрета?

Чи вдалося описати задумане?

Що допомагало у створенні портрета?

Які були труднощі?

3.Вправа “Якості лідера” (20 хв.)

Мета: ознайомити учасників з якостями, притаманними лідеру; дати можливість учасникам оцінити особистісні якості лідера.

Хід вправи: учасники розподіляються на дві групи. Ведучий пропонує кожній групі назвати якнайбільше лідерських якостей. Представник кожної групи записує на ватмані сформульовані його товаришами якості. Потім тренер пропонує групі вибрати учасника, якого всі добре знають, і сформулювати разом його лідерські якості. Пропонується також визначити якості, які б допомогли б цьому учасникові стати ще успішнішим лідером.

Риси особистості, які визначають ділового лідера:

1. **Спрможність управляти собою** (“якщо хочу, то зможу”). Спрможність повною мірою використовувати свій час, енергію. Уміння переборювати труднощі, виходити зі стресових ситуацій. Піклуватися про накопичення сил та енергії (у тому числі й фізичних).
2. **Наявність чітких особистих цілей** (“знаю, що хочу”). Ясність у питаннях про мету своїх вчинків. Наявність цілей, сумісних з умовами спілкування й діяльності. Розуміння реальності поставлених цілей і оцінка просування до них.
3. **Уміння вирішувати проблеми** (“знайти вихід у лабіринті думок”). Вміння розрізнити в проблемі головне і другорядне, оцінити варіанти рішення проблеми, прогнозувати наслідки після ухвалення рішення, визначати необхідні ресурси для рішення проблем.
4. **Творчий підхід до організації людей** (“не так, як всі”). Пошук нестандартних підходів до рішення управлінських проблем. Вміння генерувати ідеї. Прагнення до нововведень.
5. **Уміння впливати на навколишніх** (“вести за собою”). Впевненість у собі. Вміння встановлювати гарні особисті стосунки. Спрможність переконувати. Вміння слухати інших.

6. Знання особливостей організаторської діяльності (“організувати справу”). Вміння підібрати і розставити людей, скласти план і включити людей у його виконання. Стимулювати роботу товаришів, тактовно здійснювати контроль за їхньою роботою.

7. наявність організаторських здібностей (“у їхній єдності”). Організаторське чуття (психологічна вибірність, практично - психологічний розум, психологічний такт). Емоційно - вольовий вплив (громадська енергійність, вимогливість, критичність). Схильність до організаторської роботи.

8. уміння працювати з групою (“згуртувати товаришів на справу”). Розуміння важливості згуртованості колективу, спроможність перебороти обмеження, що перешкоджають ефективній роботі колективу. Уміння домагатися згоди в колективі. Прагнення до аналізу розвитку групи і пошук шляхів її розвитку.

До уваги керівника: підбиваючи підсумки справи, ведучий говорить: “Довідавшись про свою цінну якість, ставтеся до неї як до особистого надбання. Щоб набути необхідної якості, концентруйтеся на тому, що з кожним днем вона стає все більш властивою вашій особистості”.

4.Вправа “Кодекс лідера в малюнках” (25 хв.)

Мета: сприяти створенню “Кодексу лідера”.

Хід вправи: учасників розподіляють на дві групи. Ведучий пропонує їм розробити “Кодекс лідера в малюнках”. По завершенні малювання зображене пояснюється членами групи, при цьому слово надається кожному з учасників. По закінченні вправи учасники групи обговорюють важливість використання в житті “Кодексу лідера”.

До уваги тренера: вправа є дуже інформативною в плані діагностики процесів групової динаміки, визначення групового статусу кожного з учасників.

5.Вправа “Я пишаюсь...” (20 хв.)

Мета: позитивно оцінити свої набуті вміння.

Хід вправи: учасники сідають в коло. Ведучий просить кожного учасника по черзі вийти на середину і сказати про себе: "Я пишаюсь собою, коли..." (наприклад "Я пишаюсь собою, коли я допомагаю іншим" тощо). По закінченні - обговорення.

До уваги тренера: необхідно, щоб учасники виголошували речення повністю, без скорочень. Можна запропонувати учасникам-ораторам вставати на стілець. Фотографування перших учасників - стимул для інших.

Питання для обговорення:

1. Чи складно було виконувати цю вправу?
2. Якщо так, то в чому були складнощі?
3. За яких ситуацій корисно послуговуватися цією вправою?

б. Підсумки заняття (10 хв.)

Вправа "Спогади"

Мета: підбити підсумки роботи групи.

Хід вправи: котиться м'ячик по підлозі. Кожен, хто його піймає, говорить, чого він навчився на занятті, яких набув навичок, як використає отриману інформацію для подальшої роботи з однолітками. Тренер дякує учасників за продуктивну роботу.

V заняття

1. Гра-розминка "Хто я?" (5 хв.)

Мета: сприяти пошуку й усвідомленню позитивних якостей власної особистості.

Хід гри: по колу пускається м'ячик. Кожен, хто його піймає, називає ті свої якості лідера, які він цінує, які йому подобаються і пояснює чому. По завершенні - обговорення почутого та того, що кожен із членів групи відчув.

До уваги тренера: м'яч має побувати в кожного учасника.

2. Вправа "Вартівський ланцюжок"

(15 хв.)

Мета: розширити асоціативне підґрунтя творчої уяви учасників.

Хід вправи: кожний член групи на аркуші паперу записує свої асоціації, котрі викликає в нього слово "лідер", потім озвучує свої думки. Внаслідок колективної творчої роботи утворюється асоціативний ланцюжок.

3.Складання схеми “Загальна характеристика лідера”

4.Програма “Вартівські збори”

Мета: програми вартівських зборів – дати практичну допомогу у самоуправлінні малих вартівських груп та місцевих осередків, сприяння виявленню та вихованню лідерів. Ця програма дуже важлива, бо від того, як вартівський лідер спланує збори варти, залежить, наскільки цікавим та наповненим буде життя вартівців. І, звичайно, лідер має бути цікавою особистістю, багато знати і вміти навчати інших. Програма складається з циклу зборів, що проводяться у варті.

Збір –це кожна зустріч членів варти для роботи чи відпочинку, планування або дослідження. І від лідера залежить, чи буде ця зустріч цікавою та корисною!

Рецепт цікавого збору:

- будь завжди охайним, веселим та енергійним;
- май завжди наготові декілька програм для зборів з вартою, намагайся зробити ці збори корисними та цікавими;
- при складанні програми збору чередуй розумове та фізичне навантаження;
- веди збір так, щоб усі члени варти були завжди зайняті;
- робота без ігор та пісень нудна, тому навчай членів своєї варти за допомогою ігор та змагань;
- якщо вартівці не мають бажання грати в одну гру, пропонуй другу, третю;
- проводь навчання на практиці і, по можливості, уникай теорії;
- ніколи не присвячуй одному предмету весь час збору.

Якщо лідер навчитися проводити вартівські збори, то в будь-якій ситуації разом зі своєю вартою він буде почувати себе впевнено.

ЗБІР – ПРЕЗЕНТАЦІЯ

Цей збір проводить вартовий лідер для дітей та їх батьків для знайомства з діяльністю Спілки, з роботою своєї варти, організації. Вартовий лідер розповідає про програми та плани “Екологічної варти”, про конкретні справи. В ході збору вартовий лідер намагається зацікавити нових дітей у вступі до організації, а дорослих - у співробітництві. При проведенні збору можна використати літописи, газети, слайди, фото та відео матеріали про діяльність “Екологічної варти”.

ЗБІР – ЗНАЙОМСТВО

Це збір, який проводить вартовий лідер з вартою, що недавно створена, для формування колективу, для:

- знайомства членів варти один з одним;
- з тим, чим будуть займатися діти у варті;
- чого зможуть досягти, беручи участь у заходах організації;
- з Обіцянкою та Статутом, що регламентують життя членів “Екологічної варти”.

ЗБІР – ПРИЙОМ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ

Збір готують та проводять координатор організації, вартовий лідер разом з дорослими членами та друзями варти. Це збір, на якому варта приймає у свій склад нових членів. На ньому новачки дають Обіцянку та визнають Статут організації. У кожній варті, організації може бути свій ритуал прийому нових членів.

ЗБІР – СТАРТ

Цей збір проводить вартовий лідер при допомозі членів варти. Завдання збору:

- підвести підсумки того, чому навчилися члени варти за минулий період чи під час проведеного заходу;
- продумати, у яких справах та заходах буде брати участь варта;
- намітити нові сходинки особистого розвитку для кожного члена варти;
- визначити, хто зможе допомогти варті у подальшій діяльності.

ЗБІР – ВИБОРИ

Кожен варта має вибрати свого вартового лідера. Ці вибори проходять на загальному зборі варти. Всі члени варти, обираючи своїх ватажків, беруть на себе певні зобов'язання щодо виконання їх доручень.

ЗБІР – ПЛАНУВАННЯ

На цьому зборі вартовий лідер з своїми друзями планує діяльність варти на період навчального року та літніх канікул. Члени варти визначають, яким чином будуть брати участь у заходах організації та Спілки.

ЗБІР – РОЗПОДІЛ ДОРУЧЕНЬ

Завдання збору – визначити, які доручення та для чого необхідні у варті і розподілити їх між членами.

ЗБІР – НАВЧАННЯ

Цей збір може провести як вартовий лідер, так і кожний з членів варти. Збір проводиться з метою набуття членами варти нових знань та вмінь

